

**M. F. AXUNDOV ADINA
AZƏRBAYCAN MİLLİ KİTABXANASININ
«ELMİ ƏSƏRLƏRİ»NİN NƏŞR TARİXİ**

Keçmiş Sov. İKP XXVI qurultayının çağırılması ilə əlaqədar olaraq əhaliyə kitabxana xidməti sisteminin təkmilləşdirilməsi, mərkəzi elmi kitabxanaların elmi-metodik və elmi-tədqiqat fəaliyyətini daha da yaxşılaşdırmaq mühüm vəzifə kimi qarşıya qoyulmuşdu. Bu məqsədlə kitabxanaşünashğın və biblioqrafiyanın ən aktual problemlərinə dair materialları elmi ictimaiyyətin nəzərinə çatdırmaq üçün mühüm bir nəşri ortaya çıxarmaq zərurəti yaranmışdı. Belə bir zərurəti nəzərə alaraq, M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının «Elmi əsərləri»nin nəşrinə diqqət göstərildi.

M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının «Elmi əsərləri» kitabxanaşünashq və biblioqrafiya ilə maraqlanan elmi işçilər, aspirantlar, tələ-bələr üçün informativ mənbə kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu nəşrlərdə kitabxananın tarixi, əsərlərin təbliği, oxucu oriyentasiyasının müəyyənləşdirilməsi, kitabxanaşünashğın və biblioqrafiyanın problemlərinə dair mühüm məsələləri, kitabxananın elmi əsərləri, topluları və digər fəaliyyətləri haqqında konkret məlumatlar verilir.

I buraxılışı «Əsərləri» adı altında nəşr edilən «Elmi əsərləri»nin hər nəşrinin daxili quruluşu demək olar ki, eyni qaydada, ardıcıl tərtib olunmuşdur. Yeni məqalələr ardıcıl düzülüb və sanki sıralanmış məqalələr bir-birini tamamlayırlar. Adətən bu məqalələrin düzümü, adları, məqsədləri dəyişdirilmir, yalnız hər il üçün cari məlumatlar verilir. Mövzu ilə bağlı əsaslı dəyişikliklər daha çox sonuncu, VI nəşrdə (1992-ci il) nəzərə çarpır. Milli Kitabxananın «Elmi əsərləri»nin 1980-ci ildə çapdan çıxmış I buraxılışında məqalələr aşağıdakı ardıcılıqla düzülüb:

– «Mənəvi sərvətimizin böyük xəzinəsi» (M.F.Axundov adına Respublika Dövlət Kitabxanasının tarixindən (1920-1940-cı illər) bəhs edir) elmi məqaləsi bir neçə nəşrdə yeni adla, lakin məqsəd və mahiyyət eyni olmaqla verilmişdir. Məsələn, əgər birinci nəşrdə eyni adlı məqalədə M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının

yarınma tarixindən bəhs edilmişsə, növbəti məqalələrdə (II, III, V nöşrlərin birinci məqaləsi) kitabxananın inkişafı (illər üzrə bölmələr) tarixindən bəhs olunmuşdur.

– «Elmi işçilərə və mütəxəssislərə kitabxana xidmətinin təşkili və onun gələcək inkişaf yolları» adlı məqalənin adından görünür ki, burada kitabxana xidmətinin istiqamətli təşkili və onun perspektivi haqqında bəhs edilmişdir.

– «Azərbaycanda Əlkəşünaslıq bibliografiyasının inkişafı (1926-1932-ci illər)» adlı məqalədə hər buraxılışda ayrı-ayrı illər üzrə ölkə bibliografiyasının inkişafı, onun əsas problemləri və eləcə də müvəffəqiyyətləri haqqında məlumatlar verilmişdir.

– «Bibliografiya terminini haqqında», «M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanasının kataloqlarda yeni kitabxana-bibliografiya təsnifatı (KBT)», «Respublikanın görkəmli bibliografi Əliyev Qəhrəmanov», «İllər və tədqiqatlar» (1920-1970-ci illər) və hər nəşrdə demək olar ki, analoji maraqlı materiallar nəşr olunmuşdur.

1983-cü ildə çap edilən II buraxılışda M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının inkişaf tarixindən (1941-1958-ci illər), bibliografik göstəricilərin rolundan, «Əkinçi» qəzetindən, Azərbaycan kəndlərində kitab və mütaliə problemləri və s. tədqiqatlardan bəhs edən məqalələr diqqəti cəlb edir.

1986-cı ildə çap edilən «Elmi əsərləri»n növbəti – III buraxılışında M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının inkişaf tarixinə (1959-1965-ci illər), mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemi şəraitində filial kitabxanalarda xidmətin təşkilinə, Azərbaycanda diyarşünaslıq bibliografiyasına (1920-1925-ci illər) və eləcə də kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaya dair elmi əhəmiyyəti olan bir sıra maraqlı materiallar kitabxana ictimaiyyətinin nəzərinə çatdırılmışdır.

1988-ci ildə nəşr olunan IV buraxılışda respublika kitabxanalarının kitabxana-bibliografiya təsnifatının tətbiqinə, kitabxana işinin tarixinə, metodik işlər və onur problemlərinə, elmi-texniki məlumatın təbliğinin forma və metodlarına, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində kitabxana işinin inkişafına (1946-1952-ci illər), sənədlərin bibliografik təsvirinə və s. həsr olunmuş məqalələr diqqəti cəlb edir.

1990-cı ildə çıxan V buraxılışda M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının inkişaf tarixinə (1966-1974-cü illər), N.Nərimanovun əsərlərinin nəşri tarixinə, kütləvi kitabxanalarda fonotekanın təşkili məsələlərinə, kitabxanalarda oxucu marağının öyrənilməsinə, elmi-texniki informasiyanın səmərəliliyinin yüksəldilməsinə, mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemində vahid fondun komplektləşdirilməsinə, kitabxana-

larda əməyin elmi təşkilinə və s. problemlərə həsr olunmuş məqalələr cəmlənmişdir.

1992-ci ildə çap edilən sonuncu – VI buraxılış isə Nizami əsərlərinin nəşri tarixindən, kitabxana fondunun formalaşdırılmasına dair məsələlərdən, Milli Kitabxananın elmi-köməkçi bibliografiyanın inkişafındakı rolundan, mütaliə tədqiqi üzrə kitabxananın sosioloji xidməti problemləri və inkişaf perspektivlərindən, Azərbaycanda pedaqoq ədəbiyyatının nəşri tarixindən (1920-ci ilə qədər), Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində kitabxana işinin inkişaf tarixindən (1923-1928-ci illər) və s. bəhs edilmiş məqalələrdən ibarətdir.

«Elmi əsərləri»n hər nəşrinin sonunda bir qayda olaraq, «Kitabxanamızın nəşrləri haqqında» cari il üçün M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın çapdan çıxan məhsulları haqqında məlumat verən seriyal məqalələr verilmişdir. Yəni bütün altı buraxılışın hər birinin sonu eyni adlı məqalə ilə bitir.

Göründüyü kimi, bölmələrin əksəriyyətinin adları və prinsipləri saxlanılmaqla, məzmunu və mövqeyi hər il üçün yeniləşdirilmiş və əlavələr edilmişdir.

«Elmi əsərləri»n M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxana tərəfindən buraxılan nəşrlər haqqında məlumatlar 1978-1991-ci illəri əhatə edir. Göründüyü kimi, 1992-ci ildən sonra bu silsilə nəşrin – «Elmi əsərləri»n çapı dayandırılmışdır. Nəticədə bu cür mühüm nəşrlərin, müasir dövrimizdə tələbatın olmasına baxmayaraq, buraxılışı azalmış, milli kitabxanamızın nəşriyyat sahəsində bir boşluq əmələ gətirmişdir. Əslində bu cür informativ, eyni zamanda hesabat xarakterli nəşrlər mümkün qədər ardıcıl nəşr olunmalı, elmi oxucunu kitabxana fəaliyyəti ilə mütəmadi olaraq tanış etməlidir. Ümumiyyətlə, hər hansı bir kitabxananın, elmi müəssisənin, təşkilatın, birliyin və s. öz fəaliyyəti haqqında nəşrlərinin buraxılması zəruri və təqdirəlayiq bir haldır. Onu da qeyd etmək ki, hər bir nəşrin, çap məhsulunun nüfuz və dəyər qazanması – maarifləndirmə, təffəkkürün inkişafı, ümumi təkamül, dünyagörüşünün artırılması baxımında vətəndaşlarımızın uğurudur.

ƏDƏBİYYAT

1. *Əsərləri. Buraxılış 1.* – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1980. – 183 s.
2. *Elmi əsərləri. Buraxılış 2.* – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1983. – 175 s.

3. Elmi əsərləri. Buraxılış 3. – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1986. – 141 s.
4. Elmi əsərləri. Buraxılış 4. – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1988. – 116 s.
5. Elmi əsərləri. Buraxılış 5. – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1990. – 138 s.
6. Elmi əsərləri. Buraxılış 6. – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1992. – 105 s.
7. Bədəlov E. Kitabxananın elmi əsərləri // Azərbaycan gəncləri. – 1982. – 26 yanvar. – S. 3.
8. İsmayılov X. M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasının elmi-tədqiqat fəaliyyəti (1970-1990) // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri və təcrübi jurnal. – B.: BDU, 2002. – №1. S. 3-9.
9. Rüstəmov O. Sov. İKP XXVI qurultayının çağırılması ilə əlaqədar olaraq kitabxanaların vəzifələri: Təlimati-metodik məktub. – B., M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası, 1980. – 7 s.

Зульфия Аскерова

ИСТОРИЯ ИЗДАНИЙ «НАУЧНЫЕ ТРУДЫ» АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМ. М.Ф.АХУНДОВА

РЕЗЮМЕ

В статье дается краткий обзор об истории изданий «Научные труды» Азербайджанской Национальной Библиотеки им. М.Ф.Ахундова, нынешние обстоятельства их изданий, конкретные информации касающихся материалов в «Научных трудах», о тематической структуре и общие принципе этих изданий и т. д.

Несмотря на то, что есть нужды на их печатания, «Научные труды» больше не печатаются. В связи с этим в конце статьи отмечаются проблемы возникновения пустоты в научно-исследовательском и издательском деле Азербайджанской Национальной Библиотеки им. М.Ф.Ахундова.

В статье особенно осматривается сегодняшние обстоятельства «Научные труды», проблемы их изданий.